

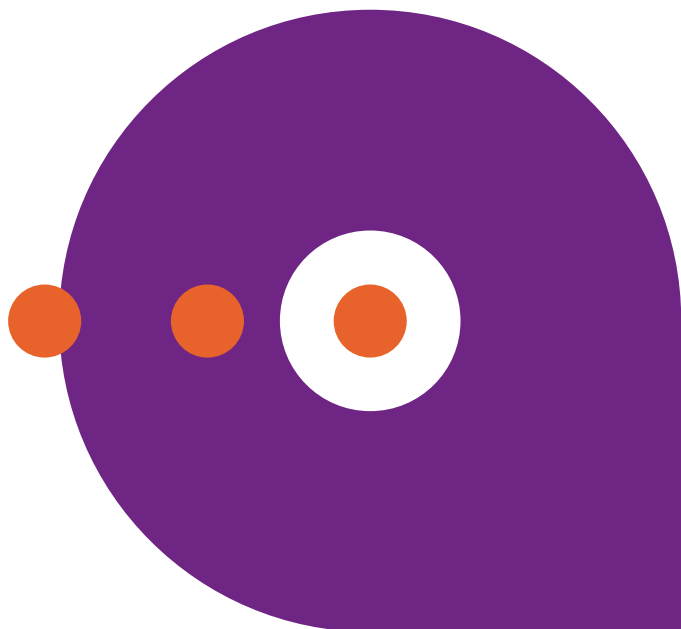
EUROPOS PILIEČIŲ FORUMAS

KARTŲ
TARPUSAVIO
TEISINGUMO
KLAUSIM AIS

Informacinis **paketas**

Turinys

1. PROCESAS	
Kas yra Europos piliečių forumai?	4
Kaip veiks šis Europos piliečių forumas kartų tarpusavio teisingumo klausimais?	4
2. UŽDUOTIS	
Kuo užsiimsiu?	6
Jūsų vaidmuo	6
3. TEMA	
Ką turiu žinoti apie kartų tarpusavio teisingumą?	8
Kokius aspektus tai apima?	8
Ką galėtų apimti Kartų tarpusavio teisingumo strategija?	9
<i>Geresnis valdymas ir demokratinis dalyvavimas</i>	9
<i>Ilgalaikių uždavinių sprendimas kartu</i>	10
<i>Žmonių apsauga ir tvirtesnių bendruomenių kūrimas</i>	10
Kartų tarpusavio teisingumo ES pavyzdžiai	11
O jeigu... galėtumėte įsivaizduoti, kokia būtų ateitis, kuri būtų teisinga visoms kartoms?	13
4. PAPILDOMI ištekliai	14

Ivadas

Nuoširdžiai sveikiname prisijungus prie Europos piliečių forumo kartų tarpusavio teisingumo klausimais. Ačiū, kad dalyvaujate. Tikimės, kad ši patirtis jums bus maloni, įkvepianti ir prasminga. Priėmę Europos Komisijos kvietimą, pradėsite ypatingą kelionę. Nuo 2021 m. 1 800 žmonių iš visos Europos dalyvavo panašiuose Europos piliečių forumuose. Jie dalijosi savo nuomonėmis ir padėjo formuoti ES politiką. Dabar – jūsų eilė!

Esate vienas iš 150 atsitiktine tvarka atrinktų piliečių iš visų 27 Europos Sąjungos (ES) valstybių narių. Jūs visi kartu atspindite ES įvairovę. Artimiausiais mėnesiais dirbsite kurdami rekomendacijas dėl pagrindinių Komisijos šiuo metu rengiamos **Kartų tarpusavio teisingumo strategijos** aspektų. Turėsite laiko klausytis, mokytis ir keistis idėjomis su kitais piliečiais, kad parengtumėte savo pasiūlymus Europos Komisijai. Darysime viską, kad užtikrintume, jog per visą procesą jaustumėtės laukiami ir palaikomi. Nekantraujame pradėti veiklą kartu su jumis.

KAS ORGANIZUOJA ŠĮ FORUMĄ?

Europos piliečių forumą dėl naujos Kartų tarpusavio teisingumo strategijos organizuoja **Europos Komisija**.

Europos Komisija – ES institucija, teikianti naujų teisės aktų pasiūlymus ir užtikrinanti, kad būtų laikomasi galiojančių teisės aktų. Ji rūpinasi kasdiene ES veikla, kaip antai programų vykdymu ir biudžeto valdymu. Ji savo darbu siekia gerinti gyvenimą Europoje tokiose srityse kaip prekyba, aplinkos apsauga ir sąžininga konkurencija.

Šiuo metu Komisija rengia naują strategiją, skirtą užtikrinti, kad politika būtų teisinga visoms – jaunosioms, vyresnėms ir būsimojoms – kartoms. Prieš pristatydamą šią strategiją pirmąjį 2026 m. pusmetį, Komisija nori išgirsti žmonių visoje Europoje nuomonę. Šiame forume sutelkiant piliečius iš visų visuomenės sluoksnių bei ES valstybių narių ir įvairias jų perspektyvas,

bus užtikrinta, kad parengtos rekomendacijos atspindėtų ES piliečių nuomones ir pageidavimus. Jūsų dalyvavimas šiame piliečių forume yra svarbus, nes padės nustatyti sritis, kuriose veiksmai Europos lygmeniu būtų reikalingi ir naudingiausi. Jūsų rekomendacijos ir pasiūlymai padės parengti strategiją, kurios tikslas – stiprinti kartų tarpusavio ryšį ir užtikrinti, kad dabartinių ir būsimų kartų interesų būtų paisoma per visą mūsų politikos formavimo ir sprendimų priėmimo procesą.

Šis informacinis paketas padės jums kiekviename žingsnyje. Jį sudaro trys dalys ir priedas, kuriame nurodyta papildomų išteklių.

1. **PROCESAS**
KAS YRA EUROPOS PILIEČIŲ FORUMAI? 4
2. **UŽDUOTIS**
KUO UŽSIIMSIU? 6
3. **TEMA**
KĄ TURIU ŽINOTI APIE KARTŲ TARPUSAVIO TEISINGUMĄ? 8

1/Procesas

Kas yra Europos piliečių forumai?

Europos piliečių forumuose suburiami atsitiktine tvarka atrinkti asmenys iš visų 27 valstybių narių, kad apsvarstytų būsimas ES ateičiai svarbias iniciatyvas. Dabar dėmesio centre – jūs ir kartų tarpusavio teisingumo užtikrinimas. Prisijungsite prie dar 149 piliečių iš visų valstybių narių; jie atrinkti taip, kad atspindėtų ES piliečių įvairovę, pavyzdžiui, pagal amžių, lytį ar nacionalinę pilietybę. Kas trečias forumo dalyvis bus jaunesnis nei 29 metų; taip bus užtikrinta, kad diskusijos iš tiesų vyktų tarp kartų. Kartu sudarysite Europos piliečių forumą kartų tarpusavio teisingumo klausimais.

Piliečių forumai Europos lygmeniu pirmą kartą surengti per 2021–2022 m. vykusią Konferenciją dėl Europos ateities. Ši konferencija parodė, koks vertingas gali būti piliečių indėlis, o 800 piliečių (atrinktų atsitiktine tvarka) paprašė daugiau galimybių dalyvauti ES sprendimų priėmimo procese. Atsakydama į tai, Komisijos Pirmininkė Ursula von der Leyen padarė piliečių forumus nuolatine Europos politikos formavimo proceso dalimi.

Nuo tada piliečiai dirbo tokiomis temomis kaip [maisto švaistymo mažinimas](#), [virtualių pasaulių kūrimas](#), [mobilumo mokymosi tikslais skatinimas](#), [energijos vartojimo efektyvumas](#), [kova su neapykanta visuomenėje](#) ir [ES ilgalaikis biudžetas](#).

KAIP VEIKS ŠIS EUROPOS PILIEČIŲ FORUMAS KARTŲ TARPUSAVIO TEISINGUMO KLAUSIMAIS?

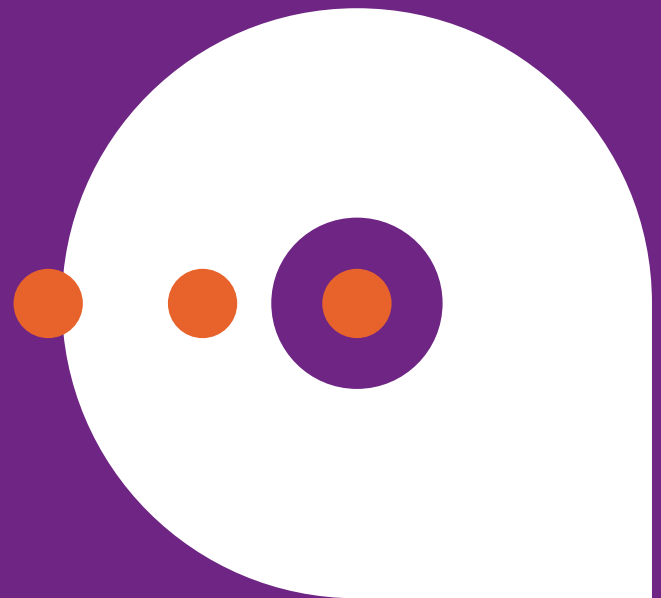
Dirbsite **mažose grupėse** (po maždaug 12 asmenų) ir **didesnėse sesijose** (vadinamose plenarinėmis sesijomis), kuriose susirinks visi dalyviai. Mažose grupėse gilinsitės į temą, keisitės nuomonėmis ir rengsite idėjų projektus galutinėms rekomendacijoms. Plenarinėse sesijose galėsite pasidalyti savo mintimis, išklausti vieni kitus bei ekspertus ir pateikti atsiliepimų dėl kitų mažųjų grupių idėjų. Proceso pabaigoje rekomendacijas priims visas forumas.

Galėsite kalbėti ta ES kalba, kurią vartoti jums patogiau: **profesionalūs vertėjai žodžiu** užtikrins, kad visi suprastų vieni kitus visomis 24 oficialiosiomis ES kalbomis.

Jums taip pat padės:

- **Žinių komiteto ekspertai:** jie galės atsakyti į jūsų klausimus, paaiškinti temą ir pateikti bendrąją informaciją – tiek apie kartų tarpusavio teisingumą, tiek apie ES. Taip pat bendrausite su pilietinės visuomenės, ES institucijų ir akademinės bendruomenės atstovais.
- **Moderatoriai:** jie padės sklandžiai vykti mažųjų grupių darbui ir užtikrins, kad kiekvienas galėtų kalbėti ir būtų išgirstas.
- **Europos Komisijos darbuotojai:** jie klausysis jūsų diskusijų ir, rengdami Kartų tarpusavio teisingumo strategiją, atsižvelgs į jūsų indėlį.

Kai kurie **stebėtojai**, pavyzdžiui, akademiniai tyrėjai, galės stebėti jūsų sesijas, bet nedalyvaus diskusijose. **Žurnalistai ir žiniasklaida** taip pat gali prašyti leisti paimti interviu iš dalyvių, kad šie pasidalytų savo patirtimi su platesne visuomene, tačiau tai yra savanoriška, ir jums nereikės duoti jokių interviu, jei to nenorėsite.

Su kitais dalyviais susitiksime tris kartus – du kartus gyvai Briuselyje ir vieną kartą nuotoliniu būdu.

- **1 sesija**
2025 m. rugsėjo 12–14 d. (Briuselyje)
- **2 sesija**
2025 m. spalio 17–19 d.
(nuotoliniu būdu, naudojantis vaizdo konferencijų priemone)
- **3 sesija**
2025 m. lapkričio 14–16 d. (Briuselyje)

Prašom laikytis susitikimų tvarkaraščio ir būtinai dalyvauti kiekvienoje sesijoje. Jei kils praktinių sunkumų, padės mūsų palaikymo komanda. Jei turėtumėte medicininių poreikių, praneškite mums – pagalba bus suteikta vietoje arba per jūsų viešbučio registratūrą. Jeigu jums reikalingas prieinamumas dėl negalios arba reikia pagalbos, galite prašyti leisti atsivežti **lydintįjį asmenį**, kuris jums padėtų visą laiką, kai dalyvausite forume. Jei esate nepilnametis, turėsite atvykti su lydinčiuoju asmeniu. Vis dėlto forumo diskusijose gali dalyvauti tik atsitiktinai atrinkti piliečiai. Lydintieji asmenys gali prisijungti kaip stebėtojai ir dalyvauti socialiniuose renginiuose.

Kiekvieną vakarą (ketvirtadienį, penktadienį, šeštadienį) organizuosime neformalius **socialinius renginius**, pavyzdžiui, vakarienes ar priėmimus. Tai bus puiki proga susitikti su kitais dalyviais iš savo šalies ir iš visos ES. Dalyvavimas – savanoriškas, tačiau nuoširdžiai raginame prisijungti! Jei jums reikia pagalbos, turite klausimų arba pastebite ką nors, ko neturėtų būti, nedvejodami kreipkitės į **įtraukties pareigūną (-ę)**.

Be šio forumo, taip pat rengiame **internetines diskusijas Piliečių dalyvavimo platformoje**, kur kiekvienas ES pilietis gali pasidalyti savo idėjomis apie kartų tarpusavio teisingumą. Galite pakviesti savo šeimą, draugus ir kolegas prisijungti prie šio pokalbio ir pasidalyti savo požiūriu internete.

Taip pat kviečiame socialiniuose tinkluose paskelbti apie savo dalyvavimo šiame forume patirtį, tik įsitikinkite, kad nesidalijate kitų dalyvių asmens duomenimis ar nuomonėmis, ir gerbkite visų privatumą.

2 / Užduotis

Kuo užsiimsiu?

2026 m. pirmąjį pusmetį Europos Komisija priims Kartų tarpusavio teisingumo strategiją.

ES jau ėmėsi kelių iniciatyvų, kuriomis siekta suartinti skirtingas kartas ir užtikrinti, kad ES sprendimai būtų teisingi ir atitiktų įvairių kartų poreikius. 2007 m. komunikate „[Skatinti kartų solidarumą](#)“ daugiausia dėmesio skirta šeimos politikai. 2012-ieji buvo [Europos vyresnių žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo metai](#). Prie naujesnių iniciatyvų priskirtina [2019–2027 m. ES jaunimo strategija](#), 2021 m. [žalioji knyga dėl senėjimo „Kartų solidarumo ir tarpusavio atsakomybės puoselėjimas“](#) ir 2023 m. komunikatas „[Demografiniai pokyčiai Europoje. Veiksmų rinkinys](#)“. ES taip pat įgyvendina tokias priemones kaip [ES jaunimo dialogas](#), [ES vaikų dalyvavimo platforma](#) ir [Europos piliečių forumai](#), kad būtų remiamas dialogas tiek tarp tos pačios kartos narių, tiek tarp skirtingų kartų.

Mąstymas apie ateitį jau kurį laiką yra svarbus ES politikos formavimo aspektas. Kiekvienais metais Komisija skelbia strateginio prognozavimo ataskaitą, kuri yra pagalbinė ilgalaikio planavimo priemonė ir padeda politikos formuotojams apsvastyti, kaip šiandien priimami sprendimai gali paveikti būsimas kartas.

2024–2029 m. politinėse gairėse – Europos Komisijos Pirmininkės parengtame penkerių metų strateginiame plane – teigiama, kad šiandien priimami sprendimai neturi kenkti ateities kartoms ir kad reikia skirtingo amžiaus žmonių didesnio solidarumo ir įsitraukimo. Siekiant tai užtikrinti, Komisijos nariui Glennui Micalleui pavesta parengti Kartų tarpusavio teisingumo strategiją, kad būtų „nubrėžtos gairės, kaip galėtume stiprinti ryšius tarp kartų ir užtikrinti, kad dabartinių ir būsimų kartų interesų būtų paisoma visame mūsų politikos formavimo ir teisėkūros procese“.

Komisijos kartų tarpusavio teisingumo strategija bus pirmoji tokia strategija ES lygmeniu. Ji dera su pasaulinėmis pastangomis planavimą ir politiką grįsti ilgalaikę perspektyva. 2024 m. rugsėjo mėn. pasaulio lyderiai priėmė [Paktą dėl ateities](#), kuriame įsipareigota paisyti būsimų kartų poreikių ir užtikrinti, kad sprendimai būtų priimami atsižvelgiant į jų interesus.

Kartų tarpusavio teisingumo strategija nebus teisės aktas. Jos forma bus komunikatas: tai oficialus ES dokumentas, kuriame išdėstomi ketinimai, planuojamos politikos kryptys ir prioritetai. Tai bus politikos dokumentas, kuriame bus išaiškinta, kodėl kartų tarpusavio teisingumas yra svarbus, kokių veiksmų Europos lygmeniu reikia ir galima imtis ir kaip šios perspektyvos galima laikytis visame mūsų politikos formavimo ir sprendimų priėmimo procese. Tikslas – kad Europa būtų teisingesnė visiems tiek dabar, tiek ateityje.

JŪSŲ VAIDMUO

Jūs, kaip forumo nario, vaidmuo – pasidalyti savo idėjomis ir nuomonėmis apie kartų tarpusavio teisingumą ir padėti parengti rekomendacijų rinkinį, kuris bus pateiktas Europos Komisijai. Parengiamasis darbas rengiantis strategijai jau nuo pat pradžių numatytas kaip įtraukus ir dalyvavimu grindžiamas procesas. Į jį jau įsitraukė platus suinteresuotųjų subjektų ratas – nuo tarptautinių organizacijų iki politikos formuotojų, ekspertų, pilietinės visuomenės ir piliečių. Jie kartu nagrinėja kartų tarpusavio teisingumo svarbą, nustato su tuo susijusius klausimus ir kuria vizijas, kaip galėtų atrodyti ateitis, kuri būtų teisingesnė visiems.

Daugiau apie įtraukios ir dalyvavimu grindžiamos bendradarbiavimo procesą galite skaityti [čia](#), o pirmąsias proceso pradžioje įgytas įžvalgas rasite [čia](#). Kaip Piliečių forumo narys (-ė), galėsite remtis šiuo darbu, o kartu įnešti savo idėjų ir nagrinėti naujas sritis, kurios, jūsų manymu, vertos dėmesio.

Be to, padėsite nagrinėti šį pagrindinį klausimą:

Ką turėtume daryti šiandien, kad Europos Sąjunga būtų teisinga visoms dabartinėms ir būsimoms kartoms?

Į šį klausimą žvelgsite iš dviejų pagrindinių perspektyvų:

- 1. Kaip galime užtikrinti, kad šiandien priimami sprendimai nekenktų ateities kartoms, kartu paisydami tiek dabartinių, tiek būsimų kartų interesus?**
- 2. Kaip galime stiprinti ryšius, solidarumą ir bendradarbiavimą tarp kartų?**

Šiuos klausimus nagrinėsite kartu su kitais forumo nariais, padedami ekspertų ir moderatorių, per tris sesijas:

1 SESIJA: sužinosite daugiau šios temos klausimais ir kartu svarstysite, kaip turėtų atrodyti teisinga Europa. Apsvarstysite įvairias vizijas ir nustatysite, kokių veiksmų reikia imtis, kad jos taptų realybe.

2 SESIJA: pradėsite rengti pasiūlymus, kaip formuoti strategijos turinį. Išklausysite ekspertus, tyrėjus ir kūrybiškai mąstančius asmenis, o tada dirbsite grupėse rengdami konkrečias idėjas ir pasiūlymus.

3 SESIJA: patobulinsite savo idėjas ir pasiūlymus. Galiausiai jie taps galutinėmis rekomendacijomis, kurios bus skirtos Europos Komisijai. Dėl rekomendacijų bus balsuojama ir jos bus priimtos šios baigiamosios sesijos pabaigoje.

Forumo pabaigoje jūsų bendra vizija, prioritetai ir rekomendacijos bus įtraukti į toliau vyksiančius svarstymus, susijusius su Kartų tarpusavio teisingumo strategijos rengimu. Europos Komisija taip pat paskelbs šio Europos piliečių forumo galutinę ataskaitą, įskaitant forume priimtas rekomendacijas (pavyzdys – paskutinio Europos piliečių forumo mūsų užmojus atitinkančio naujo Europos biudžeto klausimais ataskaita, pateikta [čia](#)).

3 / Tema

Ką turiau žinoti apie kartų tarpusavio teisingumą?

Siekdami įveikti šiandienos didžiuosius iššūkius, tokius kaip klimato kaita, demografiniai pokyčiai, nelygybė ar pasaulinis nestabilumas, turime iš naujo permąstyti, kaip mes gyvename ir priimame sprendimus kaip visuomenė. Dėl šių pokyčių kyla politinė įtampa ir konfliktai, tačiau kartu tai proga ES tinkamu laiku imtis iniciatyvos. Dėl to dabar kaip niekad svarbu mąstyti apie kartų tarpusavio teisingumą. Naujo kelio reikia visiems: jaunimui, vyresnėms kartoms ir tiems, kurie dar nėra gimę.

Viena iš šio piliečių forumo užduočių – apibrėžti, ką dalyviams reikia kartų tarpusavio teisingumas, ir tai paversti konkrečių rekomendacijų rinkiniu. Pavyzdžiui, remiantis esamomis akademinėmis ir praktinėmis perspektyvomis, tai galėtų apimti bendradarbiavimo tarp kartų skatinimą ir į ateitį orientuoto požiūrio skatinimą. Tai galėtų reikšti, kad priimant sprendimus būtų atsižvelgiama į žmonių ir bendruomenių socialinę, ekonominę, aplinkos ir kultūrinę gerovę tiek dabar, tiek ateityje, ir kartu su trumpalaikiais poreikiais būtų daugiau dėmesio skiriama ilgalaikiai perspektyvai.

Šis požiūris nėra vienos tobulos ateities paieška. Vietoj to pripažįstama, kad skirtingi žmonės ir kartos turi skirtingų poreikių, norų ir lūkesčių ir kad jie visi turėtų turėti galimybę išreikšti savo balsą dėl savo ateities. Tikslas – kurti visuomenę, kurioje visų dabartinių kartų poreikiai būtų tenkinami nepakenkiant būsimų kartų gebėjimui tenkinti savus poreikius, taigi vienos kartos pažanga nevyktų kitos sąskaita.

Siekiant kartų tarpusavio teisingumo taip pat palaikomi tokie pagrindiniai ES principai kaip lygios galimybės, socialinė apsauga, gera sveikatos priežiūra ir pagrindinių paslaugų prieinamumas. Tai gali padėti naujais būdais kovoti su skurdu ir diskriminacija: ne darant prielaidą, kad žmonės yra pažeidžiami vien dėl amžiaus, o visapusiškai atsižvelgiant į kiekvieno asmens padėtį.

Toks mąstymas gali prisidėti prie atsparesnės ir įtraukesnės visuomenės Europoje. Taip skatinama politikoje atsižvelgti į tai, kaip žmonių gyvenimas kinta laikui bėgant ir kaip trumpalaikiai pasirinkimai gali turėti ilgalaikių padarinių. Kartų tarpusavio teisingumo esmė – teisingos ir tvartos ateities kūrimas kartu.

KOKIUS ASPEKTUS TAI APIMA?

Atsižvelgdama į suinteresuotųjų subjektų ir ekspertų indėlį, Komisija nustatė tris pagrindines sritis, kuriose kartų tarpusavio teisingumas gali padėti formuoti Europos ateitį:

1. Geresnis valdymas ir demokratinis dalyvavimas

Reikia stiprinti sistemas ir institucijas, kad jose būtų geriau atsižvelgiama į ilgalaikes perspektyvas. Tai gali reikšti, kad politikoje ir demokratinuose procesuose būtų svarbu atsižvelgti tiek į dabartinių, tiek į būsimų kartų interesus. Politiniai sprendimai dažnai priimami reaguojant į neatidėliotinus trumpalaikius poreikius, o dėl to gali būti sunkiau nuosekliai skirti dėmesio iššūkiams, kurie lėtai atsiskleidžia laikui bėgant.

2. Ilgalaikių uždavinių sprendimas kartu

Tokie dalykai kaip klimato kaita, tarša, demografinė kaita, poreikis sudaryti sąžiningas sąlygas gauti būstą, į ateitį orientuoto švietimo poreikis ir inovacijų trūkumas daro poveikį visoms kartoms. Šių ilgalaikių uždavinių sprendimas galėtų duoti ilgalaikės naudos ateities kartoms. Dirbdami kartu, įvairių amžiaus grupių žmonės gali prisidėti prie labiau subalansuotų ir tvirų sprendimų, atspindinčių ilgalaikę perspektyvą.

3. Žmonių apsauga ir tvirtesnių bendruomenių kūrimas

Kai įvairios kartos suvienija jėgas, geriau gebame remti tuos, kuriems reikia pagalbos – tiek dabar, tiek ateityje – gerindami priežiūros ir sveikatos priežiūros paslaugų bei pagrindinių išteklių prieinamumą, o kartu prisidedami prie to, kad socialinės sistemos taptų atsparesnės pokyčiams ir ateities iššūkiams.

KĄ GALĖTŲ APIMTI KARTŲ TARPUSAVIO TEISINGUMO STRATEGIJA?

GERESNIS VALDYMAS IR DEMOKRATINIS DALYVAVIMAS

Viešojoje politikoje turėtų būti atsižvelgiama ir į šiandieną, ir į rytojų, žvelgiant toliau nei dabartis, siekiant apsaugoti būsimų kartų gerovę. ES jau turi priemonių, kuriomis galima remti veiksmus atsižvelgiant į ilgalaikę perspektyvą, sutelkiant dėmesį į kartų tarpusavio teisingumą.

Mąstymas iš ilgalaikės perspektyvos reiškia tai, kad žmonės įtraukiami dalyvauti priimančiam sprendimus. Demokratijoje balsą turėtų turėti visi, kuriuos paliečia sprendimai. Tačiau politikoje dažnai neatsižvelgiama į visų amžiaus grupių, įskaitant jaunesnius žmones ir tuos, kurie dar negimę, požiūrį.

Siekiant priimti teisingus ir į ateitį orientuotus sprendimus taip pat būtina nustatyti aiškius tikslus ir skirti reikiamus išteklius. ES siekia ne tik ekonomikos augimo, bet ir didinti socialinę, aplinkos ir kultūrinę gerovę. Svarstomi nauji pažangos vertinimo būdai, pavyzdžiui, įtraukios ir tvirtos gerovės koncepcijos, siekiant padėti užtikrinti, kad ir dabartinės, ir būsimos kartos galėtų gyventi gerai.

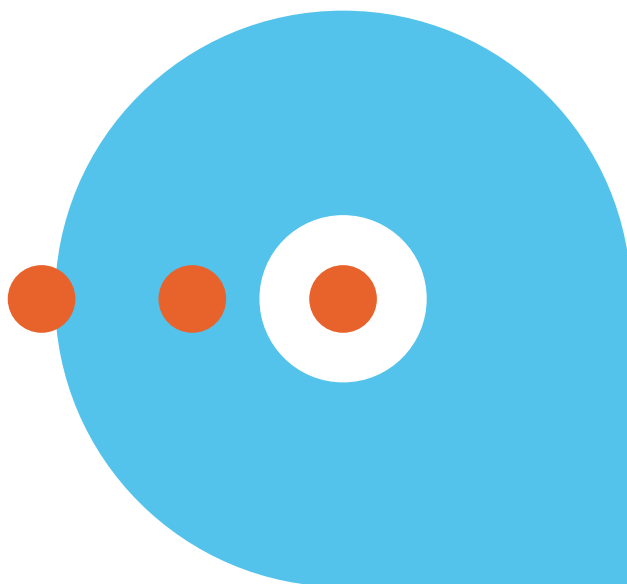
ILGALAIKIŲ UŽDAVINIŲ SPRENDIMAS KARTU

Klimato kaita, biologinės įvairovės nykimas ir tarša kelia grėsmę būsimų kartų teisei į švarią, sveiką ir tvarią aplinką. Veikti dabar yra gyvybiškai svarbu. Tai reiškia, kad reikia atidžiai apmąstyti ilgalaikę riziką ir užtikrinti, kad veiktume neperžengdami savo planetos galimybių ribų. Kartų tarpusavio teisingumas jau numatytas ES teisės aktuose ir strategijose, tokiuose kaip Gamtos atkūrimo teisės aktas ir Europos klimato teisės aktas.

Dar prieš tai, kai aplinkos ir klimato krizė tapo diskusijų apie kartų tarpusavio teisingumą tema, vyko diskusijos dėl teisingo valdžios sektoriaus skolos padalijimo tarp kartų – juk valdžios sektorius skolų turi nuo nacionalinių valstybių atsiradimo, ir tokios skolos, tikėtina, išliks tol, kol nacionalinės valstybės egzistuos. Ši, atrodytų, sausa tema visada buvo svarbi kartų tarpusavio teisingumui.

Technologijos ne tik skatina pažangą, bet ir kelia riziką. Didelės grėsmės – nuo branduolinių ginklų iki klimato katastrofų – rodo, kad reikia inovacijų, kuriomis būtų apsaugota planeta, žmonės ir bendrosios vertybės. ES taiko du pagrindinius principus, pagal kuriuos inovacijos subalansuojamos su ateities kartų apsauga: atsargumo principą (siekiant užkirsti kelią didelei žalai) ir inovacijų principą (siekiant remti naujas idėjas).

2008 m. finansų krizė, COVID-19 pandemija ir kiti pasauliniai pokyčiai, tokie kaip visuomenės senėjimas ir klimato kaita, sukėlė susirūpinimą dėl teisingumo jaunimui ir būsimoms kartoms. Šie susirūpinimą keliantys klausimai apima viešųjų finansų tvarumą, socialinį judumą ir lygias galimybes naudotis pagrindinėmis paslaugomis, tokiomis kaip sveikatos priežiūra, pensijos, švietimas ir socialinė apsauga. Jaunimo užimtumas, lankstūs išėjimo į pensiją modeliai ir būsto įperkamumas yra bendri rūpesčiai visoje ES.

ŽMONIŲ APSAUGA IR TVIRTESNIŲ BENDRUOMENIŲ KŪRIMAS

Svarstomos su kartų tarpusavio teisingumu susijusios temos apima sveikatą, priežiūros paslaugas, saugumą, skaitmeninę įtrauktį ir paslaugų prieinamumą. Planuodami iš viso gyvenimo perspektyvos ir mąstydami apie ateitį, galime rasti tokius sprendimus, kad būtų atsižvelgiama į visų poreikius.

Parengtis ir saugumas yra neatidėliotini prioritetai – taip yra dėl geopolitinės rizikos. Spręsti saugumo uždavinius yra gyvybiškai svarbu siekiant užtikrinti stabilumą ir apsaugoti piliečius. Labai svarbu pripažinti, kad taika tebėra esminė žmonių gerovės ir ilgalaikės visuomenių raidos sąlyga. Tik taikioje aplinkoje žmonės gali visiškai realizuoti savo potencialą, o tai yra veiksnys, turintis ilgalaikės įtakos būsimų kartų gyvenimo kokybei ir galimybėms. Tarpkartinio mąstymo galima labiau sumažinti riziką pažeidžiamoms grupėms ir padidinti ilgalaikį atsparumą.

Sveikatos priežiūros sistema, kaip ir priežiūros paslaugų sistemos, susiduria su dideliais iššūkiais. Žmonės gyvena ilgiau, o priežiūros išlaidos didėja. Šie pokyčiai gali dar labiau padidinti nelygybę. Mąstymas iš ilgalaikės perspektyvos ir pasitikėjimas institucijomis yra labai svarbūs siekiant užtikrinti vienodą prieinamumą ir tokias sveikatos priežiūros paslaugas, kurios atitiktų visų poreikius dabar ir ateityje.

Socialinė sanglauda susieja kartas ir kuria tvirtesnes bendruomenes, skatindama tarpusavio paramą, bendras vertybes ir bendradarbiavimą tarp įvairių amžiaus grupių. Kai skirtingo amžiaus ir patirčių žmonės susiburia per mentorystę, bendruomenines programas ar bendrus projektus, jie dalijasi žiniomis ir įgūdžiais, derindami tradicijas su inovacijomis, kad praturtintų bendrą gerovę. Tai padeda užkirsti kelią atskirčiai ir stiprina atsparumą. Tokie požiūriai gali padėti kovoti su diskriminacija dėl amžiaus, gerinti tarpkartinį judumą ir atgaivinti tokius sektorius kaip žemės ūkis.

Europos socialinių teisių ramstis apima galimybę naudotis pagrindinėmis paslaugomis, tokiomis kaip transportas, energetika ir finansinės paslaugos. Šios paslaugos turi būti aukštos kokybės, prieinamos, įperkamos ir pasiekiamos vietoje. Poreikiai miestuose ir kaimo vietovėse gali skirtis, o šiandien priimti sprendimai turės įtaką šių paslaugų raidai ateityje. Todėl ilgalaikis planavimas yra itin svarbus.

KARTŲ TARPUSAVIO TEISINGUMO ES PAVYZDŽIAI

Europos Sąjunga nuo pat jos sukūrimo yra suvokiama kaip ilgalaikis projektas, kurio tikslas – užtikrinti taiką ir piliečių gerovę bei klestėjimą šiandien ir ateities kartoms. Solidarumas ir bendradarbiavimas tarp kartų yra labai svarbūs šiai vizijai, kaip pabrėžta Šumano deklaracijoje, kurioje akcentuojama, kad Europos Sąjunga grindžiama pasiekimais, kuriais sukuriama „de facto solidarumas“. Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnio 3 dalyje ir Pagrindinių teisių chartijoje nurodomi įsipareigojimai ateities kartoms, pabrėžiant į ateitį orientuotą Europos projekto pobūdį.

Visoje Europos Sąjungoje ir už jos ribų yra keletas teigiamų pavyzdžių, kai bendruomenės kūrybiškai ir naujais būdais sprendė kartų tarpusavio teisingumo klausimą. Toliau pateikiame tokių pavyzdžių, kurie galėtų padėti Piliečių forumo nariams įsivaizduoti, kaip praktiškai galėtų atrodyti kartų tarpusavio teisingumo perspektyva, sąrašą.

TIUBINGENAS

Vokietijos Tiubingeno mieste savivaldybės teatras surengė spektaklį apie trumpalaikio mąstymo ir ateities ignoravimo pavojus. Siekiant padėti publikai suprasti, kad daugelis jų gyvuos ir praėjus daug laiko po jų mirties, kai kurios vietos auditorijoje buvo rezervuotos ateities kartoms. Šios vietos buvo su nurodytomis pavardėmis ir gimimo datomis, o dalyvių prašyta palikti jas tuščias. Šis galingas gestas aiškiai priminė, kad šiandien mūsų priimami sprendimai daro ilgalaikį poveikį tolimai atečiai.

AMSTERDAMAS

Praėjusio amžiaus dešimtojo dešimtmečio pabaigoje viename Amsterdamo rajone įvyko didelių pokyčių: į jį persikėlė daug imigrantų iš Turkijos ir Maroko, kurie atnešė naujų kultūrų, parduotuvių ir mečečių. Tuo pat metu daug nyderlandiečių šeimų išsikraustė ir paliko vyresnio amžiaus Nyderlandų gyventojus, kurie savo vietovėje pradėjo jaustis kaip svetimi. Tiesioginio konflikto nebuvo, tačiau žmonės laikėsi atskirai, vis labiau tvyrojo įtampa ir atsiskyrimas. Tai pasikeitė, kai Amsterdamo istorijos muziejus pradėjo pasakojimų projektą, kurio tikslas buvo surinkti ilgalaikių Nyderlandų gyventojų prisiminimus. Laikui bėgant prie projekto prisijungė ir imigrantai, dalydamiesi pasakojimais ne tik apie Amsterdamą, bet ir apie mažus kaimus, iš kurių jie buvo kilę. Šios istorijos žmonėms buvo artimos ir parodė, kad jų kaimiška praeitis nedaug skyrėsi nuo nyderlandiečių senelių praeities. Šis projektas – puikus pavyzdys, kaip realūs pokyčiai gali atsirasti tiesiog klausantis vieniems kitų ir kaip netikėti partneriai, tokie kaip muziejus, gali padėti suvienyti bendruomenę žadinant kolektyvinius prisiminimus ir jais dalijantis, kad būtų stiprinami kartų ir kultūrų tarpusavio ryšiai.

SARAGOSA

Projektas „Door Breakers“ Saragoje – dar vienas kartų tarpusavio teisingumo pavyzdys. Kitaip nei Amsterdamo projekte, čia daugiausia dėmesio skiriama jaunesnių kartų interesams ir poreikiams. Šia iniciatyva 16–21 metų jaunuoliams suteikiama galimybė tapti aktyviais miesto savivaldybių muziejų patarėjais. Pagal šį projektą tiesiogiai įtraukiant jaunimą į sprendimų priėmimo procesą – renkant, ką eksponuoti, ir kaip pasiekti platesnę bendruomenę bei muziejų lankytojus – užtikrinama, kad muziejai

atspindėtų ir jaunesnių piliečių interesus, kūrybiškumą bei poreikius. Jaunieji patarėjai siūlo patobulinimus, planuoja veiklą ir padeda formuoti strategijas, kaip pritraukti ir įtraukti bendraamžius, kad kultūra taptų prieinamesnė ir aktualesnė naujoms kartoms. Be to, šis projektas suteikia jaunimui realų vaidmenį bendruomenės kultūriniame gyvenime, pripažįstant, kad dabartinis jaunimas paveldės kultūros institucijas, ir skatinant jaunimą prisiimti atsakomybę už kultūros paveldo išsaugojimą bei inovacijas.

MALMĖ

„Varvsstaden“ pertvarka Malmėje – dar vienas įtikinamas kartų tarpusavio teisingumo pavyzdys. Įgyvendinant šį novatorišką miestų plėtros projektą orientuojamasi ne tik į istorinės teritorijos atgaivinimą, bet į tvarios ateities užtikrinimą visų amžiaus grupių žmonėms, įskaitant tuos, kurie dar negimę. Pagal projektą „Varvsstaden“, išsaugant esamus pastatus ir medžiagas ir keičiant jų paskirtį, mažinamas atliekų kiekis ir išmetamas CO2 kiekis, paliekant mažesnį aplinkosauginį pėdsaką ateities kartoms.

Ši iniciatyva apima vadinamąjį medžiagų banką, kuriame kataloguojamos išardytų konstrukcijų medžiagos pakartotiniam naudojimui – taip įkūnijamas įsipareigojimas laikytis žiedinės ekonomikos principų. Pagal šį projektą taip pat skatinamas bendruomenės įsitraukimas ir taikomas bendradarbiavimu grindžiamas valdymas, suderinant vystymosi tikslus su bendruomenės poreikiais. Laikantis tokio požiūrio, ne tik gerbiamas vietovės pramoninis paveldas, bet ir kuriamos gyvybingos, įtraukios erdvės, kuriose įvairios kartos gali kartu gyventi, dirbti ir klestėti. Teikiant pirmenybę tvarumui ir bendruomenės dalyvavimui, pagal projektą „Varvsstaden“ parodoma, kaip apgalvotas miestų planavimas gali būti naudingas dabartiniams ir būsimiems gyventojams, užtikrinant, kad šiandienos poreikiai nesuvaržytų rytojaus galimybių.

VARŠUVA

Lenkija 2024 m. rudenį paskelbė pradėdanti **Kartų tarpusavio mokyklos** projektą, kuriuo siekiama atverti mokyklas veiklai, kurioje dalyvautų vyresnio amžiaus žmonės ir jaunimas, skatinant kartų bendradarbiavimą ir tarpusavio mokymąsi. Švietimo ministrė Barbara Nowacka šį projektą pristatė minint Europos kartų solidarumo dieną, pabrėždama, kaip svarbu puoselėti kartų tarpusavio ryšius šiandienos susiskaldžiusioje visuomenėje ir skatinti žinių mainus, kad jaunimas galėtų pasinaudoti vyresnio amžiaus žmonių patirtimi, o vyresnio amžiaus žmonės iš jaunimo išmokyti naujų įgūdžių, pavyzdžiui, skaitmeninio raštingumo.

Šią iniciatyvą papildė platesnė **Kartų ir kultūrų dialogo** programa, kurią Lenkija rėmė pirmininkaudama Europos Sąjungos Tarybai 2025 m. pirmąjį pusmetį. Pagal ją pabrėžtas kultūros gebėjimas būti tiltu, jungiančiu įvairias tradicijas, kalbas ir patirtį. Kartu šiomis pastangomis siekiama įtvirtinti kartų tarpusavio teisingumą ir solidarumą švietime ir bendruomenės gyvenime, užtikrinant aktyvų įvairių kartų dalyvavimą bendrose socialinėse ir kultūrinėse erdvėse.

O JEIGU... GALĖTUMĖTE ĮSIVAIZDUOTI, KOKIA BŪTŲ ATEITIS, KURI BŪTŲ TEISINGA VISOMS KARTOMS?

Užduoti tinkamus klausimus dažnai ne mažiau svarbu negu rasti tinkamus atsakymus. Toliau pateikta dešimt klausimų „O jeigu...“, siekiant paskatinti apmąstymus, įkvėpti ir atverti naujų perspektyvų. Skirkite laiko jiems apsvaistyti. Į juos nereikia atsakyti iškart. Verčiau leiskite jiems jus lydėti ir įkvėpti per visą piliečių forumo procesą. Tikimės kartu su jumis nagrinėti šiuos ir kitus klausimus.

O jeigu... šiandien priimant sprendimus būtų atsižvelgiama į būsimą nelygybę, kurią jie gali lemti?

O jeigu... amžiaus įvairovė būtų vertinama kaip stiprybė?

O jeigu... Gamta turėtų balsą?

O jeigu... rūpestis – savimi, kitais ir visomis gyvybės formomis – būtų mūsų gyvenimo tikslas?

O jeigu... kurtume atsparią, demokratinę visuomenę, kurioje kiekvienas turėtų balsą, tikėtų savo ateitimi ir niekas nebūtų stumiamas į paribį?

O jeigu... švietimas padėtų visų amžiaus grupių žmonėms įgyti gyvenimo įgūdžių, dalytis žiniomis tarp kartų ir didinti bendrą gerovę?

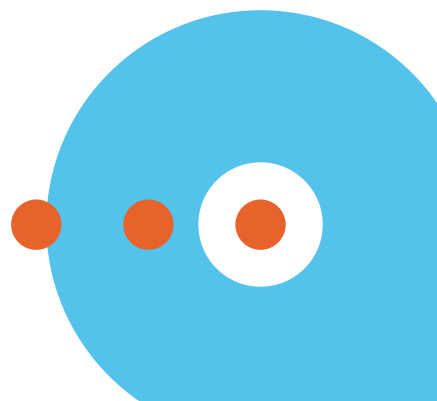
O jeigu... kiekviena mieste, regione ir (arba) šalyje veiktų taryba (vienijanti įvairias kartas), kuri gintų dabartinių ir būsimų kartų teises į sveiką planetą?

O jeigu... finansiniai sprendimai būtų grindžiami aiškiai žalos nedarymo principu, atsižvelgiant ir į ateities kartų perspektyvą?

O jeigu... kooperatiniai (apimantys įvairias kartas) aprūpinimo būstu modeliai būtų esminis viešosios politikos principas?

O jeigu... visi turėtų laiko, išteklių ir priemonių tiesiogiai dalyvauti formuojant politiką?

O jeigu... šiandien pasakojamos istorijos formuotų ateitį ir taptų pagrindu rytojaus politikai?

4 / Papildomi ištekliai

Norite plačiau panagrinėti šią temą? Toliau rasite Europos Komisijos ir Žinių komiteto išorės ekspertų jums atrinktų išteklių sąrašą. Nebūtina skaityti ar peržiūrėti jų visų (ar kurių nors iš jų), tačiau jei smalsu sužinoti daugiau, tai gali būti paprastas, prieinamas ir naudingas įvadas į šią temą.

Siūlomų išteklių sąrašas:

Jei esate smalsūs ir norite pasisemti įkvėpimo:

- Tinklaidė *Intergenerational Fairness Day Podcast; Introducing Intergenerational Fairness: A Global Movement* (7 epizodai, anglų k.): <https://www.buzzsprout.com/2273376/episodes/13926495-introducing-intergenerational-fairness-a-global-movement>
- *A New Intergenerational Contract* (svetainė anglų k.) <https://www.if.org.uk/research-posts/a-new-intergenerational-contract/>
- *Future Generations Commissioner from Wales* (vaizdo siužetas, anglų k.): [A thank you from Ameerah. Year 2050, Cymru.](https://www.youtube.com/watch?v=AmeeerahYear2050)
- *Roman Krznaric: How to be a good ancestor | TED Talk* (vaizdo siužetas, anglų k. su subtitrais)
- An intro to Intergenerational Fairness in Europe: The Imperative, the Journey, & the Opportunity: <https://playingwithtime.substack.com/p/dispatches-8-an-intro-to-intergenerational> (straipsnis anglų k.)
- *Intergenerational Fairness in 90 seconds* (vaizdo siužetas, anglų k.). <https://youtu.be/64XpINtldAQ>
- *TED-Ed Future Forward - Futures Literacy; how can you explore the future* <https://ed.ted.com/future-forward>

Jei norite dar labiau pasigilinti į šią temą:

- Krznaric, Roman (2021) : [The good ancestor: how to think long in a short-term world.](#) London: WH Allen. (knyga)
- *Fair public policies for all generations. An assessment framework:* <https://gulbenkian.pt/de-hoje-para-amanha/en/public-policies/> (anglų k.)
- Niels de Fruaier (2025). [Rethinking Generation: An Invitation to embrace a Life-Centered approach.](#) (straipsnis anglų k.)
- EBPO (2020). [Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice.](#) Politikos, teisės aktų, institucinių pajėgumų ir valdymo priemonių, kuriuos nacionalinės vyriausybės ir Europos Sąjunga naudoja jaunimo įgalėjimui ir kartų tarpusavio teisingumui skatinti, lyginamasis vertinimas. (anglų k.)

